

Gårdsnytt 3/2011

Enebybergs Gårds Förening

Innehåll

<i>Ordförandens ord</i>	2
<i>Genomförda evenemang i EGF</i>	2
<i>Mors dag – redan de gamla grekerna</i>	2
<i>Farbror Ville – Enebybergs sagoberättare</i>	3
<i>Rekordpublik med rekord i barnvagnar och hundar</i>	4
<i>Besök i engelsk trädgård bland radhusen</i>	5
<i>Kommande aktiviteter i EGF</i>	5
<i>Gröna Platser i Danderyd</i>	6
<i>Enebyskolan 100 år</i>	6
<i>Så fick Enebyberg egen skola</i>	6
<i>Gick du i Enebybergs skola?</i>	8
<i>Enebybergs husmodersförening</i>	8

Kalendarium

Söndagen den 11 september kl 10 och kl 14 Kulturarvsdagen
Se detaljprogram på annan plats i detta Gårdsnytt och på föreningens affischer

Söndagen den 18 september kl 13-15
Beskärning av fruktträd
Föreläsning och praktisk illustration av
beskärning av fruktträd på Enebybergs gård

Söndagen den 9 oktober kl 14-16 på
Enebybergs gård
Enebyskolan 100 år
Presentationer och samtal om skolans
utveckling i Enebyberg sedan 1909.
Utställning med Föreningens bildmaterial om
skolan i Enebyberg

10-29 oktober
Utställning Enebyskolan 100 år
I biblioteket vid Eneby torg har skolan och
EGF en gemensam utställning om Enebybergs
skola under 100 år

Hela veckan 10-14 oktober
Enebyskolan har öppet hus

Söndagen den 13 november
Fars dag på Enebybergs gård
Traditionell brunch och andra arrangemang

Söndagen den 27 november
Julmarknad på Träffpunkt Enebyberg

Ordförandens ord

Kära gamla, nya och blivande föreningsmedlemmar!

När hösten nu tar sin början kan vi se tillbaka på en rad trevliga arrangemang däribland ett spännande besök i en engelskinspirerad trädgård.

Under försommaren och i slutet av maj hade föreningen sin sedvanliga funktionärskväll för alla dem som frivilligt på olika sätt bidrar till och gör det möjligt att genomföra föreningens verksamhet. Kan också Du ställa upp någon gång om året?

Föreningens traditionella midsommarfirande på Enebybergs gård kunde genomföras med rekordpublik, både i antalet deltagare och i antalet barnvagnar. I år fungerade också gräsklippningen i kommunens entreprenörs regi!

Serveringen sköttes för 14 gången av familjen Westerdahl. Stort tack! Stort tack också till Coop Extra som välvilligt sponsrat midsommarfirandet med glass och godis till barnen och deras lekar runt midsommarstången. Varmt tack också till alla dem som under förmiddagen plockade blommor och klädde och reste majstången.

Många enebybergare som besöker gården har uppmärksammat att färgen på gårdens fönsterluckor, som målades om för bara ett fåtal år sedan, redan 2008 började släppa i stora flagor. Det har föreningen sedan dess vid upprepade tillfällen påtalat för kommunen. Under det senaste året har fönsterluckorna nu målats om och Tekniska kontorets fastighetsförvaltare har besökt gården för att kartlägga behovet av inre upprustning. Gården används flitigt och särskilt golven är ställvis i mycket dåligt skick.

Höstens program inleds söndagen den 11 september med Kulturarvsdagen 2011 i samarbete med Danderyds tre övriga hembygdsföreningar. Mer om detta omfattande arrangemang på annan plats i detta nummer av Gårdsnytt.

Den 9 oktober är det 100 år sedan Enebyskolan öppnades. Det kommer att uppmärksammas genom en rad aktiviteter med början just söndagen den 9 oktober, däribland ett program på Enebybergs gård och en utställning i samarbete med skolan på biblioteket vid Eneby torg.

Våra arrangemang annonseras på alla föreningsanslagstavlor i Enebyberg och på föreningens hemsida www.enebyberg.com.

Välkomna till höstens verksamhet och program!

Jan Olof Carlsson

Genomförda evenemang i EGF

Mors dag – redan de gamla grekerna...

Sista söndagen i maj firades i sedvanlig ordning Mors dag på Enebybergs gård med brunch anordnad av Paul Degens cateringverksamhet.

Ett 50-tal personer slöt upp för att fira dagen med att bjuda en mamma eller mormor på de läckerheter som serverades en trappa upp i gårdsbyggnaden. Samtidigt ställde Anita Andersson från vår förening ut pärmarna med dokumentation om villorna i Enebyberg så att de besökande kunde komplettera eller - ibland - korrigera uppgifterna om sin bostad. Husdokumentationen är en ”levande” dokumentation som kontinuerligt uppdateras.

Hur gammal är då denna högtid där vi särskilt firar våra mödrar? Ja, seden att fira mödrar kan spåras tillbaka redan till grekisk och romersk tid. Grekerna hade en kult ägnad åt modergudinnan Kybele – en kult som spred sig runt medelhavsområdet och som så småningom nådde det romerska riket. Alltså inget nytt under solen.

Engelsmännen hävdar att de var först med att i modern (!) tid fira mödrarna. Där fanns redan på 1600-talet en så kallad Mothering Day - en dag särskilt ägnad åt firandet av mödrar som skulle infalla under den 4:e veckan i fastan, vilket gjorde att dagen inföll på olika datum från år till år. Så är det fortfarande i Storbritannien – i år inföll dagen den 3 april och 2010 var det den 14 mars.

I USA firas Mother's Day varje år under den andra söndagen i maj. Ursprunget i Amerika kan spåras till att på 1870-talet försökte ett antal mödrar vars söner kämpat och stupat under det amerikanska inbördeskriget 1861-65 skapa en särskild dag för mödrar. Inte förrän 1908 började man fira en Mother's Day på allvar och 1914 blev dagen en officiell högtidsdag i USA. I både USA och Storbritannien firas dagen för att framhäva moderns betydelse i familjen och även moderns roll och inflytande i samhället.

I Sverige kom den modernare varianten av Mors dag från USA via Storbritannien först 1919 och har efterhand vuxit till en större kommersiell festdag med blommor, fester, god mat och goda bakverk, med mera

Det kan vara av intresse att notera att Mors dag i Finland är officiell flaggdag – så är det inte i Sverige även om många ändå flaggar.

I Enebybergs Gårds Förening har vi bidragit till firandet av denna speciella dag genom att administrera den brunch som Paul Degen står för och att samtidigt ha en egen verksamhet där, till exempel försäljning av föreningens skrifter och visning av vår husdokumentation.

En pendang till Mors dag är ju Fars dag som i år inträffar den 13 november. Denna dag firas som bekant också på Enebybergs gård!

John Åkermark

Farbror Ville – Enebybergs sagoberättare

En kväll i början av juni gästades föreningen av Leif Nordin, brorson till Vilhelm Nordin (1874–1949). Det blev en kväll med bilder och berättelser från författarens liv.

Här i Enebyberg bodde han först i kvarteret Violen 5 på 1910-talet då han var aktiv i tomtförsäljningen i den nya villastaden.

Man använde inte vägnamn då, men senare fick vägen där han bodde namnet Sagovägen.

I sin nästa period i Enebyberg från slutet av 1920-talet till början av 1930-talet bodde familjen Nordin i kvarteret Gamla Norrtäljevägen-Idrottsvägen-Slättervägen.

Solveig Winge född Almgren var då lekkamrat med Nordins dotter Barbro och fanns med under kvällen.

Britta Lindén född Forsberg var också med och hade flyttat in i Nordins hus 1935 när hennes föräldrar köpte det på exekutiv auktion. Tack Britta och Solveig för er medverkan.

Både Leif Nordin och föreningen hade plockat fram böcker ur författarens produktion där vi kunde där se hur han varierade stavningen av sitt förnamn mellan Vilhålm och Vilhelm.

Vilhelm Nordin var en mångsysslare men nu liksom då var det sagoböckerna med de vackra illustrationerna av bland andra Kerstin Frykstrand, Einar Norelius och John Bauer som imponerade mest.

Luice och Vilhelm Nordin med sitt första barn, sonen Evert, utanför villan Sagovägen 5, år 1913.

Anita Andersson

Rekordpublik med rekord i barnvagnar och hundar

Midsommar kunde firas på traditionsenligt sätt på Enebybergs gård. En skara frivilliga dök upp under förmiddagen och bidrog med att plocka blommor och klä majstången. Vid 11-tiden kunde den resas efter visst bekymmer med det nya markfästet.

Gräsmattan var till skillnad från förra året välklippt och gräsklipppet avlägsnat. Ett sedan flera år dött äppelträd hade avlägsnats. Det tackar vi den nye fastighetsförvaltaren för.

Vädret såg under förmiddagen inte alldeles lovande ut, men framåt ettiden när solen brutit igenom strömmade midsommarfirarna till och blev lika många som många år tidigare.

Rekord blev det i antalet barnvagnar och antalet hundar!

Därefter vidtog folkdanslagets eleganta uppvisning och senare barnens lekar kring majstången.

Serveringen som hade rykande åtgång sköttes för 14 gången av familjen Westerdahl. Stort tack!

Stort tack också till Coop Extra som genom sin butikschef Mio Svahn sponsrat vårt midsommarfirande med glass och godis till barnen och deras lekar.

Varmt tack också till alla dem som ställde upp under förmiddagen och plockade blommor och klädde och reste majstången!

Föreningen tackar också alla dem som hade vänligheten att bidra med en grindslant i mjölkkrukorna vid entréerna.

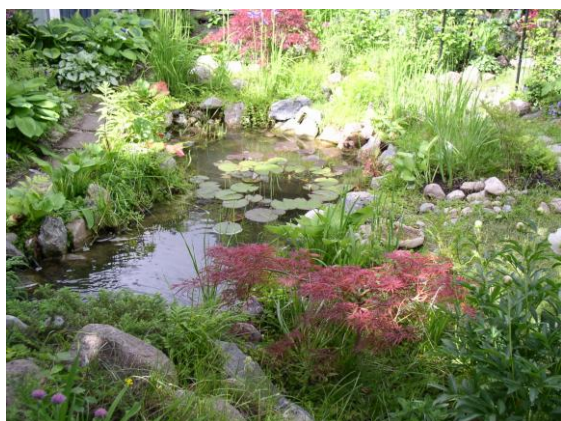
Besök i engelsk trädgård bland radhusen

Föreningen har gjort en rad uppskattade besök i villaträdgårdar i Enebyberg. Oftast har det gällt större uppvuxna trädgårdar tillhörande äldre villor. I mitten av juni hade vi glädjen att få besöka en mycket engelskinspirerad trädgård, en alldeles unik skapelse på en radhustomt vid Svampvägen. Vi tackar för gästfriheten i paradiset och hoppas att bilderna ska kunna göra det rättvisa!

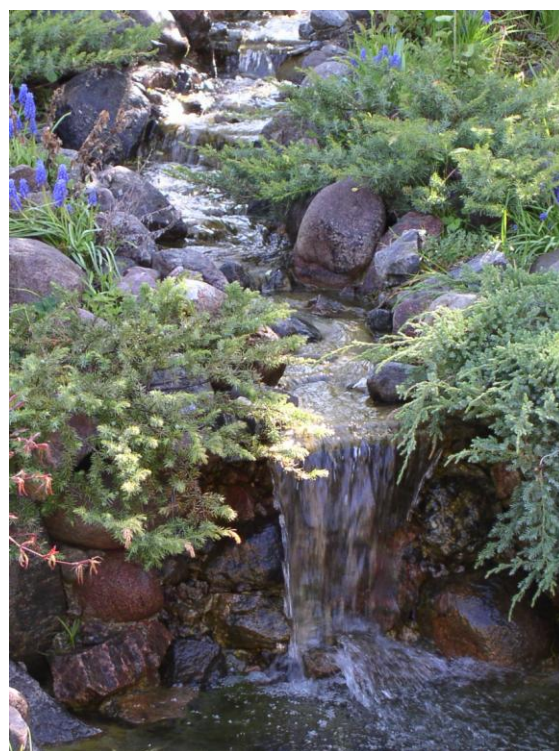
Gisela Beckius, född i Estland och uppvuxen och utbildad i England och Canada och nu etablerad konstnär, har på några år skapat ett litet paradiset med tydlig engelsk förebild.

Det var Giselas make som tyckte att hennes skapelse var värt ett besök av Enebybergs Gårds Förening.

I en damm simmade guldfiskar och en liten groda, varifrån den nu kom, hade sökt sig till dammen.

Rosor, naturligtvis, och pioner men också mängder av andra perenner omgärdar dammar och en porlande bäck.

Kommande aktiviteter i EGF

Gröna Platser i Danderyd

Andra söndagen i september firas i hela Sverige Kulturarvsdagen. I år den 11 september är temat Gröna Platser.

Det är som vanligt så att de fyra hembygdsföreningarna i Danderyd samarbetar. I år sker samverkan genom att var och en presenterar en sevärd grön plats i sitt område.

Klockan 10 får man välja mellan att göra en promenad med Danderyds Hembygdsförening eller Djursholms Forntid och Framtid.

Den ena promenaden går från Danderydsgården och vidare Nora gård - Nora träsk - Borgenudden och den andra

går Ekebysjön runt med samling vid Naturskolan.

Klockan 14 är det Stocksunds och Enebybergs tur. Från Enebybergs Gårds Förening vill vi visa Anneberg och berätta bland annat om utvecklingen från sopstation till miljöby.

Sällskapet Amorina gör en vandring i Cedergrenska parken. Samling i Enebyberg vid busshållplatsen Enmans väg – västra sidan respektive i Stocksund i parkens fruktträdgård.

Enebyskolan 100 år

Den 9 oktober är det exakt etthundra år sedan de första eleverna kunde börja i den nya skolan i Enebyberg. Enebybergs skola med en småskoleavdelning och en folkskoleavdelning.

Söndagen den 9 oktober klockan 14-16 uppmärksammar vi det på Enebybergs Gård med en exposé i samtalsform om skolans start och utveckling i Enebyberg. I samtalet medverkar representanter från föreningen och från dagens Enebyskola. Hela veckan 10-14 oktober har **skolan öppet hus**.

Man vill gärna se återbesök av gamla elever. Vårdar kommer att finnas tillgängliga och visa rätt till klassrum och andra lokaler.

Se närmare skolans och föreningens hemsidor www.enebybergsre.se respektive www.enebyberg.com

I **biblioteket** på Träffpunkten vid Eneby torg har skolan och Enebybergs Gårds Förening under tiden 10-29 oktober en gemensam utställning om Enebybergs skola 100 år.

Så fick Enebyberg egen skola

Vid förra sekelskiftet fanns det cirka 25 skolpliktiga barn i Enebyberg. De flesta var statarbarn från Enebybergs gård. Även mjölnaren, plåtslagaren och snickaren vid gården hade barn.

Vid torpet Nybygget i södra Enebyberg fanns barnen Pettersson och Carlsson.

På andra sidan nuvarande Enmans väg ligger båtsmanstorpet. Där fanns Theresia Wilhelmina Blomgren 7 år.

Och på andra sidan landsvägen låg kakelugnsmakartorpet där senare gården Anneberg byggdes. Slaktare Wahlgrens äldsta dotter var 8 år och skolpliktig. Båtsmannens änka med barn hade hamnat på fattighuset.

I nordöstra Enebyberg låg Enhagen. Barnen därifrån gick tidvis i Täby. Skolan för enebybergsbarnen var Kyrkskolan. Man var skolpliktig från det år man fyllde 7 år till den första nattvardsgången.

Lisa Wahlgren som senare blev lärare har berättat om sin skolväg från Anneberg, där man hade hästar och vagn.

Vid tråkigt väder fick barnen Wahlgren åka vagn eller släde till skolan. Andra barn brukade också få åka med.

På hemvägen var det många barn som skulle åt deras håll, till Rinkeby, Kullen, Länsmansgården eller Nyborg. Ibland var de sams, ibland osams precis som barn är nu.

Ibland blev Wahlgrens hämtade och ibland försökte barnen åka med bönder, om dessa inte var för berusade. Pojkarna slogs ofta på hemvägen.

1907 bildades AB Enebybergs Villastad. Enebybergs gårds ägor började säljas av som villatomter och det blev en inflyttning.

Skolfrågorna var en angelägenhet för Danderyds socken och församling.

Man hade 1902 börjat bygga ett nytt skolhus i Mörby för stocksunds barnen, men i Enebyberg fanns ingen skola.

Villastadens VD Erik Kihlberg på Enebybergs gård, erbjöd skolrådet att med en årshyra på 400 kronor ställa till förfogande en skolsal för 26 barn och bostad av ett rum och kök för en lärarinna.

Skolrådet behandlade förslaget vid sitt möte i maj 1909. Man prutade ner beloppet med en femtiolapp och kunde hyra huset på nuvarande Ellavägen 1.

Selma Wahlén, som hade vikarierat i småskolan i Stocksund, anställdes med en lön för höstterminen 1909 av 300 kronor ”jemte husrum och vedbrand” som det står i protokollet. Så fick Enebyberg sin första skola. Det var en småskola.

Tomtförsäljningen och inflyttningen ökade. I juni 1909 köpte två murare från Edsbro tomterna intill varandra – Trasten 8 och Trasten 9.

De var bröder och i oktober respektive november följande år kunde de flytta med familjerna till sina villor vid nuvarande Västerängsvägen respektive Sagovägen.

I ena familjen var det fyra barn och i den andra tre. För de yngsta barnen Ebba 7 år och kusinen Rolf 8 år blev det nära till skolan på Ellavägen medan deras syskon fick ta sig till Kyrkskolan.

Danderyds skolråd protokoll den 30 oktober 1910 har följande paragraf 4:

Genom Inspektör E.Grundberg inlemnades ett av Aktiebolaget Enebybergs villastad den 28 Sept. 1910 utfärdat gåfvobref, hvarigenom omförmälda bolag till Danderyds församling skänker en byggnadstomt i kvarteret "Läraren" med en areal av 44465 qv.fot, med villkor att församlingen der uppför nödiga skolhusbyggnader så fort som möjligt. Skolrådet bad Inspektör Grundberg frambära dess tacksamhet, och uppdrog åt Herrar G.Winge, K.A. Thörnborg och E.G. Grundberg att förbereda frågan om uppförande af en ny skolhusbyggnad i omförmälda tomt och inkomma med förslag till den 3dje ordin. Kyrkostämman i December.

Mindre än ett år senare stod skolan klar med två lärosalar och tre bostäder. Lördagen den 7 oktober 1911 skrivs enebybergs barnen ut från småskolan på Ellavägen respektive Kyrkskolans folkskola och måndagen den 9 kan alla skrivas in i Enebybergs skola. Redan 1913 har man byggt ut med ytterligare två lärosalar.

Som ett led i hundraårsfirandet kommer under hösten vår hemsida att ha en avdelning med skolhistorik – om skolhuset, personliga skolminnen med mera. www.enebyberg.com

Bild på nästa sida: Hela Enebybergs skola klass 1-6 med lärare samlad 1913.

Anita Andersson

Gick du i Enebybergs skola?

Då har du något att bidra med till hundraårsjubileet. Dela med dig av minnen, foton, visa dina gamla skolböcker eller teckningar som du kanske har kvar!

Under september planerar vi utställningar och program – hör av dig om du har material till det. Kom till Gården söndagen den 9 oktober och delta i programmet där och kom till skolan under vecka 41 dvs. 10-14 oktober och hälsa på dagens elever och personal.

Vi samlar också på skolberättelser för historiedokumentation och på hemsidan och i mån av plats i Gårdsnytt.

Hör av dig till anita.andersson@mail.ip-only.net eller 08 768 17 43.

Har du inte själv gått i Enebybergs skola så är hundraårsfirandet med program, utställningar och öppet hus en möjlighet att lära känna samhällets historia och nutid.

Enebybergs husmodersförening

I Djursholms vattentorn finns Danderyds föreningsarkiv med arkivmaterial från över etthundra föreningar i hela Danderyd. Men det finns inget från eller om Enebybergs husmodersförening.

I skolrådsprotokoll från Danderyd december 1919 står att Enebybergs husmodersförening klagar på städningen av Enebybergs skola. Skolrådet tar klagomålen på allvar och beslutar

om förbättringar – golven ska oljebestrykas i mitten av vårterminen, skolbänkarna oljas och fernissas och en gång i månaden ska kateder och bänkar rengöras grundligt.

Vet någon något om husmodersföreningen? Som hembygdsförening vill vi gärna i Enebybergs Gårds Förening samla uppgifter om vår lokala historia där föreningslivet är en viktig del.

Enebybergs Gårds Förening, EGF, och Gårdsnytt

Enebybergs Gårds Förening, www.enebyberg.com, Plusgiro 114667-9
C/o Jan Olof Carlsson Fenixvägen 5, 182 46 Enebyberg
Gårdsnytt Redaktör Johanna Haddäng, Tryck Stockholms Läns Grafiska

